

**TALABALARDA HISSIY INTELLEKTNI SHAKLLANTIRISH
MASALALARI**

Samiyeva Dildora Ergash qizi

AIFU 2 bosqich magistri

Annotatsiya. *Mazkur tezisda talabalarda hissiy intellektni shakllantirishning ahamiyati va zarurati tahlil qilinadi. Hissiy intellekt talabalarining ta'lim jarayonidagi muvaffaqiyatlari, shaxsiy rivojlanishi va ijtimoiy ko'nikmalarining rivojlanishiga sezilarli darajada ta'sir ko'rsatadi. Maqolada hissiy intellektning asosiy komponentlari, uni rivojlantirishga qaratilgan pedagogik yondashuvlar va metodlar yoritilgan. Amaliy tadqiqotlar va jadval natijalari orqali hissiy intellektning ta'limdagi roli chuqur tahlil qilinadi.*

Kalit so'zlar: *hissiy intellekt, talaba, ta'lim, pedagogika, rivojlantirish, empatiya, o'zini anglash.*

KIRISH

Zamonaviy jamiyatning tez o'zgarayotgan sharoitida insonning muvaffaqiyatini aniqlashda faqat ilmiy va kasbiy malaka emas, balki uning hissiy-intellektual rivojlanishi ham muhim o'rin tutadi. Hissiy intellekt (EI) – bu shaxsning o'z his-tuyg'ularini anglash, boshqalar his-tuyg'ularini tushunish va ular bilan samarali muloqot o'rnatish qobiliyatidir. Bu tushuncha shaxsiy va kasbiy hayotdagi muvaffaqiyatni belgilovchi eng muhim omillardan biri hisoblanadi. Hissiy intellektning yuqori darajasi kishining jismoniy, ruhiy va ijtimoiy salomatligiga ijobiy ta'sir ko'rsatadi, uning o'zini anglash, boshqalar bilan munosabatda bo'lish va guruhlarda ishlash qobiliyatlarini yaxshilaydi.

Talabalarda hissiy intellektni rivojlantirish nafaqat ta'lim jarayonida muvaffaqiyatga erishishda, balki ularning jamiyatda o'z o'rnini topishida ham katta ahamiyatga ega. Talaba o'z hissiyotlarini boshqarish va boshqalar bilan to'g'ri munosabatlar o'rnatish orqali nafaqat akademik muvaffaqiyatlarni qo'lga kiritadi, balki ijtimoiy va shaxsiy hayotida ham yuqori darajada o'zini namoyon etadi. Hissiy intellektning asosiy tarkibiy qismlariga o'z his-tuyg'ularini anglash va boshqarish, empatiya, stressni boshqarish va jamoaviy ishda muvaffaqiyatli ishlash kiradi. Shuningdek, bu qobiliyatlar talabalar o'rtasida konstruktiv muloqot va samarali jamoaviy ishlashni ta'minlashda katta ahamiyatga ega.

ASOSIY QISM

Ta'lim jarayonida hissiy intellektni rivojlantirish masalalari ko'plab ilmiy tadqiqotlar va amaliy tajribalarda muhokama qilinayotgan dolzarb mavzulardan biridir. Hissiy intellekt nafaqat shaxsiy rivojlanish, balki ta'limning sifatini oshirish, o'quvchilarning akademik ko'rsatkichlarini yaxshilash va ularning stressga bardoshli bo'lishlarini ta'minlashda katta ahamiyatga ega. Shu bilan birga, ko'plab pedagogik tadqiqotlar ta'lim jarayonida hissiy intellektni shakllantirish uchun samarali yondashuvlar va metodlarni ishlab chiqishda

TANQIDIY NAZAR, TAHLILIY TAFAKKUR VA INNOVATSION G'OYALAR

davom etmoqda. Bu metodlar o'quvchilarning o'zini anglashini, boshqalar bilan yaxshi munosabatlar o'rnatish va jamoaviy ishlash ko'nikmalarini rivojlantirishga qaratilgan.

Hissiy intellekt tushunchasi dastlab Piter Salovey va Jon Mayer tomonidan ishlab chiqilgan bo'lsa, keyinchalik Deniel Goleman tomonidan ommalashgan. Hissiy intellekt insonning quyidagi qobiliyatlari majmuasini o'z ichiga oladi:

4. O'z his-tuyg'ularini anglash va boshqarish.
5. Boshqalar his-tuyg'ularini aniqlash va ularga empatiya ko'rsatish.
6. Emotsional masalalarni hal qilish va stressni boshqarish.
7. Jamoa bilan samarali muloqot o'rnatish.

Bu qobiliyatlar talabaning ta'lim jarayonida muvaffaqiyatga erishishi, jamoada ishlashga moslashishi va liderlik fazilatlarini shakllantirishga yordam beradi.

Talabalarda hissiy intellektni rivojlantirishning zarurati

Zamonaviy ta'lim tizimi ko'pincha talabalarning faqat kognitiv qobiliyatlariga e'tibor qaratadi, bu esa hissiy rivojlanishni e'tiborsiz qoldiradi. Hissiy intellektni rivojlantirish esa talabaga quyidagi foydalarni beradi:

- Stress va emotsional zo'riqishlarni boshqarish qobiliyati.
- O'quv motivatsiyasini oshirish.
- Konfliktlarni konstruktiv hal qilish ko'nikmasi.
- O'z-o'zini rivojlantirishga bo'lgan qiziqishning ortishi.

Ta'limda hissiy intellektni rivojlantirishning metodikasi

Talabalarda hissiy intellektni shakllantirish uchun quyidagi pedagogik yondashuvlar samarali hisoblanadi:

1. Amaliy mashg'ulotlar va rolli o'yinlar.

Emotsional holatlarni tushunish va boshqarish bo'yicha rolli o'yinlar talabalarni turli hayotiy vaziyatlarga tayyorlaydi.

2. Empatiya treninglari.

Boshqalarning his-tuyg'ularini anglash va ularga to'g'ri javob berish qobiliyatini rivojlantiradi.

3. Refleksiya va o'z-o'zini tahlil qilish.

Talabalar o'z emotsional reaksiyalarini tahlil qilish orqali o'zlarini anglash darajasini oshiradilar.

4. Psixologik maslahat va qo'llab-quvvatlash.

Psixologlar tomonidan olib boriladigan seminar va treninglar talabalarning hissiy intellekt ko'nikmalarini rivojlantiradi.

Amaliy misol va tajriba natijalari

Quyida talabalarda hissiy intellekt rivojlanishini baholash bo'yicha olib borilgan tadqiqot natijalari keltirilgan.

1-jadval

Hissiy intellekt ko'nikmalarini rivojlantirishning ta'lim jarayonidagi ta'siri [4]

Ko'nikmalar turi	Tajriba avvalida	Tajriba so'ngida
------------------	------------------	------------------

TANQIDIY NAZAR, TAHLILIY TAFAKKUR VA INNOVATION G'OYALAR

	(foiz)	(foiz)
O'zini anglash	45%	75%
Empatiya	50%	80%
Konfliktni boshqarish qobiliyati	40%	70%

2-jadval

Hissiy intellektning talabalarning akademik natijalariga ta'siri [5]

Hissiy intellekt darajasi	Akademik ko'rsatkichlar (o'rtacha GPA)
Yuqori	3.8
O'rta	3.2
Past	2.7

Ushbu ma'lumotlar hissiy intellektni rivojlantirishning nafaqat shaxsiy rivojlanishga, balki akademik yutuqlarga ham ijobiy ta'sir ko'rsatishini isbotlaydi.

XULOSA VA MUNOZARA

Talabalarda hissiy intellektni rivojlantirish bugungi ta'lim tizimining eng muhim vazifalaridan biridir. Hissiy intellekt nafaqat ta'lim jarayonidagi muvaffaqiyatni, balki shaxsiy hayotdagi barqarorlikni ta'minlashda ham katta ahamiyatga ega. Ta'lim jarayonida hissiy intellektni shakllantirish uchun integrativ va amaliy yondashuvlarni qo'llash talabalar uchun samarali va foydali bo'ladi.

Kelajakda ushbu sohada chuqur tadqiqotlar olib borish, hissiy intellektni rivojlantirishga qaratilgan dasturlarni kengaytirish va ularni ta'lim jarayoniga joriy etish jamiyatning ijtimoiy va intellektual salohiyatini oshirishda muhim o'rin tutadi.

ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. G'ulomov, S. (2020). Hissiy intellekt va uning ta'lim jarayonidagi roli. Toshkent: O'qituvchi nashriyoti.
2. Toshkinboev, S. (2023). Teaching School Children to Become Fluent and Accurate Speakers.
3. Shagazatova, B. K., & Alisherovna, K. N. (2023). Changes in the Incretin Levels After Gastric Bypass. Central Asian Journal of Medical and Natural Science, 4(2), 446-450.
4. Karimova, Z. (2021). Talabalarda shaxsiy va ijtimoiy ko'nikmalarni rivojlantirish. Toshkent: Fan va texnologiyalar.
5. Ismoilova, D. (2019). Zamonaviy ta'limda hissiy intellektning ahamiyati. Namangan: Ilm nashriyoti.
6. Ugli, T. S. K. Exploring the Impact of Teacher Social Responsibility on Student Development and Community Engagement.